

การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน*

กัญญ์วรา มุลยะ¹

ศิวรักษ์ ศิวารมย์² Kenneth L.Kampe³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและวิธีการการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นครและเทศบาลตำบลบ่อแก้ว จังหวัดลำปาง โดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ การซักถามพูดคุยกับคณะทำงาน โครงการพัฒนาหน่วยจัดการดูแลรายกรณี (Case Management Unit : CMU) เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสนอกระบบการศึกษาและเด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นครและเทศบาลตำบลบ่อแก้ว จำนวน 25 คน เด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษาในพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อแก้ว จำนวน 10 คน และกลุ่มเด็กด้อยโอกาสนอกระบบการศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลแล้วใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบข้อมูลของผู้วิจัยเองและผู้ให้ข้อมูล ก่อนนำมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการและวิธีการการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นครและเทศบาลตำบลบ่อแก้ว ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆในพื้นที่ ทั้งหน่วยงานราชการ ชุมชน โรงเรียน อาสาสมัครศิษย์เก่า และครอบครัวในการร่วมกันแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน มีระบบฐานข้อมูลของเยาวชนที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ มีแผนยุทธศาสตร์รองรับการทำงานที่เน้นการพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิต และความเข้มแข็งของชุมชน และได้บรรจุโครงการการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนเข้าสู่แผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหามาตรฐานของเยาวชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น, กระบวนการและวิธีการ, การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์, เยาวชน

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2561

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, E-mail: nunja@windowslive.com

² รองศาสตราจารย์, สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ อาจารย์, สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Local Participation in Changing Undesirable Behaviors of Youth *

*Kanwara Moonya*¹

*Siwarak Siwarom*² *Kenneth L.Kampe*³

Abstract

The purpose of this study was to investigate the process and methods of local participation in solving the problem of undesirable behaviors of youth in Khelang Nakorn Municipality and Bo Haew District, Lampang Province. A qualitative research methodology was used, including interviews, and questioning of working Group Development of Case Management Unit to prevent and solve problem of underprivileged children in Non-formal Education, and At-risk children in Formal Education, Khelang Nakhon and Bo Haew municipalities 25 people, underprivileged children Non-formal Education 10 people and At-risk children in Formal Education 1 people including 36 people. Once the data has been obtained, then use a triangular data validation method. Triangulation by exchanging information with the data provider. To check the data of the researcher itself and the contributors. Before being collected for analysis and classification.

The process and methods of local participation in problem-solving concerning undesirable youth behaviors employed participatory processes from different sectors in the area, e.g. government agencies, schools, volunteer militia, and families. This included a database of youth for use in implementing activities appropriate for the target groups; strategic plans for work that focus on social development, quality of life, and community strength; and a program for solving undesirable youth behaviors incorporated in the local administration plan to prevent and solve such problems.

Keywords: Local participation, Process and methods, Solving the problem of undesirable behaviors, Youth

* Research Article from thesis for the Master of Education Program in Development Education, Chiang Mai University, 2018

¹ Student in Master of Education Program in Development Education, Chiang Mai University, E-mail: nunja@windowslive.com

² Associate Professor, Department of Development Education, Faculty of Education, Chiang Mai University

³ Lecturer, Department of Development Education, Faculty of Education, Chiang Mai University

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้สังคมไทยเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในเมืองด้วยหวังที่จะมีรายได้ที่มากขึ้นและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น ผลที่ตามมาคือ เด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งต้องย้ายตามพ่อแม่เข้าสู่เมืองใหญ่ อีกส่วนถูกทิ้งให้อยู่บ้านโดยลำพังหรืออยู่กับผู้สูงอายุโดยขาดการดูแลเอาใจใส่ที่เหมาะสม ส่งผลให้ขาดความรัก ความอบอุ่น ทำให้เด็กและเยาวชนเผชิญหน้ากับความเสี่ยงที่เป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ (สถาบันรามจิตติ, 2554)

เด็กและเยาวชนช่วงวัยรุ่น ถือเป็นช่วงที่สำคัญที่สุด เป็นช่วง “หัวเลี้ยวหัวต่อ” ของชีวิต มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมจากวัยเด็กเพื่อก้าวเข้าสู่วัยรุ่น เด็กในวัยนี้มักค้นหาและทำความเข้าใจกับตนเอง คิดเพื่อน ขณะเดียวกันก็ชอบความท้าทาย หาประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งศักดิ์ศรีและการยอมรับจากเพื่อนในวัยเดียวกัน (สุริยเดว ทรีปาตี, 2556; อ้างถึงใน คัมภีร์ วชิรเชื่อนจันทร์, 2556: 31) ส่งผลให้เด็กจำนวนไม่น้อยเลือกที่จะก้าวสู่เส้นทางเสี่ยง เช่น การหนีเรียน ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ซิ่งมอเตอร์ไซด์ ฯลฯ ที่นำไปสู่การกระทำผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายรุนแรง เช่น การทะเลาะวิวาท การทำผิดกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นและสังคม เช่น การลักทรัพย์ การก่ออาชญากรรม (คัมภีร์ วชิรเชื่อนจันทร์, 2556: 31)

ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนล้านนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้นำเสนอข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชนจังหวัดลำปางปี 2556 ด้านชีวิตกับครอบครัว พบประเด็นที่น่าสนใจคือ เด็กและเยาวชนร้อยละ 35.21 ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ 31.85 เด็กอยู่บ้านคนเดียวหลังเลิกเรียนค่อนข้างบ่อยถึงประจำ ด้านชีวิตกับเพศ พบประเด็นที่น่าสนใจคือ เด็กและเยาวชนร้อยละ 26.57 เคยมีเพศสัมพันธ์และกรณีที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้วใช้ถุงยางอนามัยหรืออุปกรณ์คุมกำเนิดเป็นประจำเพียงร้อยละ 28.03 ด้านชีวิตกับอบายมุข ประเด็นที่น่าสนใจคือ เด็กและเยาวชนร้อยละ 65.73 ครอบครัวมีคนสูบบุหรี่และ/หรือดื่มเหล้า ร้อยละ 40.92 มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่และ/หรือดื่มเหล้า ร้อยละ 41.27 เคยดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การป้องกันและแก้ไขปัญหาล่าช้าควรเริ่มจากกลไกทางสังคมที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด นั่นคือ ครอบครัว โรงเรียน และท้องถิ่น นั่นคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาล่าช้าเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นที่มีศักยภาพมากที่สุด สามารถทำงานร่วมกับครอบครัว โรงเรียนและชุมชน และยังได้รับความร่วมมือจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และภาควิชาการต่างๆ ในการร่วมกันแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2554)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน โดยศึกษากระบวนการและวิธีการการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการร่วมกัน

แก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริม ปกป้องและแก้ไขปัญหาดังกล่าวและเยาวชนในท้องถิ่น เกิดแนวทางในการจัดการปัญหา โดยท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการปัญหา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองและเป็นพลังต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2554)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษากระบวนการและวิธีการที่มีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ โดยนำข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ที่ชี้ให้เห็นปัจจัยเสี่ยงต่อการออกจากระบบการศึกษาที่กำหนดมาเป็นแนวทางในการจัดกลุ่มเป้าหมาย

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน กล่าวถึง การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ หรือถูกชักจูง หรือเป็นเป้าหมาย หรือมีแรงจูงใจบางประการ กิจกรรมออกมาในรูปแบบโครงการมีเป้าหมายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จด้วยความร่วมมือ (นิคย์ ทศนนิยม, 2546; อ้างถึงใน ดวงรักษ์ นวสมบัติ และคณะ, 2552) รวมถึงแนวคิดของ Cohen; & Uphoff (1980) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ และแนวคิด กระบวนการของการมีส่วนร่วม ในลักษณะที่เป็นพลวัต มีกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงเกี่ยวกับการวางแผนและร่วมวางแผนกิจกรรม (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552)

แนวคิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ อบต. (ประเวศ วะสี, 2551: 7) กล่าวถึง กุญแจของความสำเร็จของ อบต. คือ ต้องไม่ทำงานโดดเดี่ยวเฉพาะ อบต. ต้องทำงานร่วมกับชุมชน และอบต.เป็นจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนา รวมถึงแนวคิดของการขับเคลื่อนงานด้านเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น โดยเล็งกลุ่มเป้าหมายไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) อาทิ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล เป็นต้น ด้วยความเชื่อในศักยภาพและฐานทรัพยากรที่มีอยู่

เกิดเครือข่ายการทำงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรภาคอื่น ๆ เช่น สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาครัฐในพื้นที่ที่จะนำไปสู่การมีเพื่อนเข้ามาช่วยในการทำงาน มีที่เลี้ยงในการให้คำปรึกษาหารือ ตลอดจนการมีที่นัดพบเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขับเคลื่อนการทำงานในระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน (อมรวิรัช นาคทรพรพ, 2551)

พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของเด็กและเยาวชนที่เริ่มจากการกระทำผิดเล็กน้อย เช่น การหนีเรียน การทะเลาะวิวาท พฤติกรรมชู้สาว การลักทรัพย์ และการติดยาเสพติด ซึ่งอาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรม ซึ่งถือเป็นความผิดร้ายแรงต่อกฎหมาย และก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นและสังคม (คัมภีร์ วชิรเชื่อนันท์, 2556)

แนวคิดปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หมายถึง การดำเนินการโดยใช้วิธีการ กระบวนการหรือกิจกรรมใด ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่บุคคลอย่างมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความรู้ เจตคติ ทักษะในทิศทางที่ตรงตามความต้องการขององค์กรหรือสังคม (เมืองทอง เขมมณี, 2535; อ้างถึงใน เขียมจิต แสงวงศ์, 2553) เน้นวิธีการทางบวกมากกว่าที่จะใช้วิธีการลงโทษในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล เนื่องจากเป้าหมายของการปรับพฤติกรรมนั้นเน้นการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จึงจำเป็นที่จะต้องใช่วิธีการทางบวก เพื่อสนับสนุนให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น (สมโภชน์ เอี่ยมสุภายิต, 2543; อ้างถึงใน ภาคิน หนูพูน, 2552) รวมทั้งผลการอภิปรายที่กล่าวถึงนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านอารมณ์มักจะส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ตามมา เช่น โยนโต๊ะ เก้าอี้หรือสิ่งของใส่เพื่อน หรือบางคนอาจทำร้ายตนเอง ซึ่งเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้น โรงเรียนควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนา ศักยภาพให้นักเรียนเหล่านี้สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและสังคม พร้อมทั้งอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข (สมคิด กอมณี และคณะ, 2549)

การศึกษามีความสำคัญกับทุกเพศทุกวัย โดยไม่จำกัดอายุ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง การศึกษาเป็นตัวช่วยเพิ่มความรู้ ทักษะในการทำงาน และการเรียนรู้ของเยาวชน เป็นการดึงเยาวชนให้ออกห่างจากอบายมุข ความรุนแรงและเป็นช่องทางในการสื่อสารหาความรู้ร่วมกัน โดยไม่จำเป็นต้องไปเรียนที่โรงเรียน หากที่บ้านหรือในพื้นที่มีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตก็จะช่วยตอบ โจทย์ด้านการศึกษาให้แก่เยาวชนได้ และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร (Dvv international, 2011)

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดลำปาง คือเทศบาลเมืองเขลางค์นครและเทศบาลตำบลบ่อแก้ว เนื่องจากทั้งสองแห่งมีกระบวนการและวิธีการแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนที่เป็นแบบแผนชัดเจน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นคณะทำงาน โครงการฯ ในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จำนวน 13 คน คณะทำงาน โครงการฯ ในพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อแก้ว จำนวน 12 คน เด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษาในพื้นที่ของเทศบาลตำบลบ่อแก้ว จำนวน 10 คน และกลุ่มเด็กด้อยโอกาสนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน ในงานวิจัยนี้ผู้ให้ข้อมูลขอไม่เปิดเผยชื่อ-สกุลจริงของเด็ก และการเปิดเผยข้อมูลของเด็กควรเป็นไปในลักษณะที่ทำให้เกียรติเด็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างผนวกกับการเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงเรียน สัมภาษณ์คณะทำงาน โครงการฯ และสัมภาษณ์เด็กกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้แยกสัมภาษณ์เด็กแต่ละกลุ่มเพื่อให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจและความเป็นส่วนตัว เพื่อให้ได้คำตอบที่ลึกและครอบคลุม ภายใต้ประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้ การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ กระบวนการและวิธีการในการดำเนินการแก้ปัญหา เช่น การวางแผนการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมให้กลุ่มเป้าหมาย แนวทางการแก้ปัญหา รวมถึงผลการดำเนินการแก้ปัญหาหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่ช่วยสนับสนุนการแก้ปัญหา ซึ่งประเด็นการสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และได้ทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา
2. การสังเกต ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการทำงาน เข้าร่วมในการทำกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลภายหลังการสนทนาและการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม 2557 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลทั่วไปและบริบทพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นครและเทศบาลตำบลบ่อแก้ว จากเอกสารแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเขลางค์นครและเทศบาลตำบลบ่อแก้วประจำปี แผนพัฒนา 3 ปีและ 5 ปี รวมไปถึงข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ ผู้วิจัยได้ประสานงานกับเทศบาลเมืองเขลางค์นคร เทศบาลตำบลบ่อแก้วและโรงเรียนก่อนเพื่อสร้างความคุ้นเคยและทำความรู้จักในระยะแรก

ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความไว้วางใจในการให้ข้อมูลก่อนทำการสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่อีกครั้งเพื่อตรวจสอบข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลก่อนนำมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยได้จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตีความและสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้ วิเคราะห์ข้อมูลหาความหมาย ความคล้ายคลึง ความแตกต่างของข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ก่อนนำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร จัดข้อมูลความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ความเข้าใจที่หลากหลาย จนสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงจะนำมาเสนอเป็นรายงานการวิจัย แบบวิธีบรรยายอธิบายและสรุปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการและวิธีการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นคร

เทศบาลเมืองเขลางค์นครได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมหารือเรื่องการพัฒนาข้อเสนอโครงการระดับจังหวัด ทำให้เทศบาลเมืองเขลางค์นครกลับมาพิจารณาสภาพปัญหาของพื้นที่ พบว่า เด็กถูกทิ้งให้อยู่เป็นปู่ ย่า ตา ยาย เนื่องจากการหย่าร้างของพ่อแม่หรือการเดินทางไปทำงานต่างจังหวัด จึงพบปัญหาเด็กประพฤติดนไม่เหมาะสม และมีสถิติเด็กกระทำความผิดมากที่สุดในอำเภอเมืองลำปาง จากสภาพปัญหาที่พบทำให้เทศบาลเมืองเขลางค์นครตอบรับเข้าร่วมเป็นพื้นที่นำร่องของจังหวัดลำปาง ตามโครงการพัฒนาหน่วยจัดการดูแลรายกรณี (Case Management Unit : CMU) เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาส นอกระบบการศึกษาและเด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษา จังหวัดลำปาง โดยมีโรงเรียนปงแสนทองวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย และได้เพิ่มโครงการฯ นี้ ในแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 เพื่อดำเนินการสำรวจ คัดกรองกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์สภาพปัญหา ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเสริมสร้างคุณค่าและศักยภาพของเด็กเป็นรายกรณีตามเทศบัญญัติงบประมาณฯ พ.ศ. 2556 หน้า 103 ลำดับที่ 5 โดยตั้งงบประมาณสนับสนุนการทำงาน 50,000 บาท

เทศบาลเมืองเขลางค์นครและโรงเรียนปงแสนทองได้ประชุมร่วมกันเพื่อหารือการดำเนินงานระดับพื้นที่ โดยร่วมกันแต่งตั้งคณะทำงาน โครงการพัฒนาหน่วยจัดการดูแลรายกรณี (Case Management Unit : CMU) เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาส นอกระบบการศึกษาและเด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยโรงเรียนปงแสนทองวิทยารับผิดชอบดูแลช่วยเหลือเด็กเสี่ยงในระบบการศึกษา ส่วนเทศบาลเมืองเขลางค์นครรับผิดชอบดูแลเด็กด้อยโอกาส นอกระบบการศึกษา

เนื่องจากมติที่ประชุมเห็นว่าเด็กในระบบการศึกษามีความใกล้ชิดกับครู และผู้ปกครองมีไว้วางใจครู การดูแลและช่วยเหลือเด็กในระบบการศึกษาจึงควรเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ส่วนเด็กนอกระบบ การศึกษาให้เป็นที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เทศบาลเมืองเขลางค์นคร : กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

เทศบาลเมืองเขลางค์นครรับผิดชอบดูแลเด็กคือโอกาสนอกระบบการศึกษามีกระบวนการและวิธีการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะทำงานจากส่วนราชการภายในเทศบาลขึ้นเพื่อดำเนินงานโครงการฯ
2. คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการฯ จากข้อมูลเด็กและเยาวชนเดิมที่เคยขอรับการสงเคราะห์ของงานสังคมสงเคราะห์เทศบาลเมืองเขลางค์นคร
3. ลงพื้นที่เยี่ยมบ้านเด็กเป้าหมายเพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมและตรวจสอบข้อมูล
4. คณะทำงานได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดและได้กำหนดกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 อบรมทักษะชีวิต คณะทำงานนำหลักสูตรทักษะชีวิตของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มาใช้ในกิจกรรมนี้ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้ชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เด็กเป้าหมายได้เรียนรู้วิถีการทำงานการทำเกษตร การอยู่ร่วมกันในสังคม กฎระเบียบ มารยาททางสังคม เป็นต้น

กิจกรรมที่ 2 การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต คณะทำงานประสานครูศูนย์การศึกษาครอบครัว และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองลำปาง พื้นที่ตำบลพระบาท เพื่อสอนหนังสือให้เด็ก สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ตาม “โครงการส่งเสริมผู้ไม่รู้หนังสือ” หากเด็กผ่านการประเมินให้เป็นผู้อ่านออกเขียนได้แล้ว จะสามารถสมัครเข้าเรียนที่ กศน. ในระดับประถมศึกษาและมัธยม (ช่วงชั้นละ 2 ปี) ตามศักยภาพของเด็กต่อไป ซึ่งเด็กจะมีวุฒิการศึกษาที่สามารถนำไปต่อยอดในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้ต่อไป

กิจกรรมที่ 3 พัฒนาทักษะอาชีพตามความถนัด คณะทำงานประสานสถานประกอบการขนาดเล็กในพื้นที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ส่งเด็กเข้าฝึกอาชีพ ให้เด็กได้เพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพตามความถนัด อันนำไปสู่โอกาสในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว

5. ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน
6. สรุปผลการดำเนินงานป้องกันพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

ผลการดำเนินการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

จากแผนปฏิบัติการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด เพื่อปรับทัศนคติของครอบครัวและเด็กให้เห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตควบคู่ไปกับการมีทักษะชีวิต พบว่า เด็กเป็นผู้คิดและลงมือทำ แปลงเกษตรและเลี้ยงกบในบ่อปูนซีเมนต์เอง โดยมีคณะทำงานเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา จากกรที่ครู กศน. มาสอนหนังสือให้สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางส่งนักศึกษาเอกภาษาไทย

ชั้นปีที่ 4 จัดการเรียนรู้ด้านการอ่าน การเขียน วันละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งให้ความรู้เรื่องวัยเจริญพันธุ์ การปรับบุคลิกภาพนั้น ทำให้เด็กได้รู้จักพยัญชนะ สระ ตัวเลข ตัวอักษร เริ่มผสมคำง่าย ๆ ได้ อ่านคำง่ายได้ แต่ยังจับใจความสำคัญไม่ค่อยได้ เด็กชอบที่จะเรียนหนังสือ เห็นความสำคัญของการศึกษา จนสุดท้ายเด็กเข้าสู่การศึกษานอกระบบ โดยสมัครใจหลังสิ้นสุดโครงการฯ โดยการจัดกิจกรรมทำให้เด็กเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้มากขึ้น กิจกรรมรยาทที่ดี พุดจา ทักทายผู้อื่น ยิ้มแย้มมากขึ้น เรียนรู้เรื่องการปลูกผัก เลี้ยงกบ เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและต่อยอดเพื่อการจำหน่ายในอนาคต

ตารางที่ 1 แสดงหน่วยงานภาคีที่สนับสนุนกระบวนการและวิธีการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นคร

หน่วยงาน	การสนับสนุน
1. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	- จัดครูอาสาสอนหนังสือให้แก่เด็ก - ให้ความรู้เรื่องวัยเจริญพันธุ์ - ให้ความรู้การปรับบุคลิกภาพ การเป็นคนที่มีความมั่นใจในตนเอง การกล้าแสดงออก
2. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมืองลำปาง : กศน.ลำปาง	- สอนหนังสือให้เด็กที่สำนักงานเทศบาลเมืองเขลางค์นคร
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน	- ให้การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างอาชีพ เช่น การทำบานประตู
4. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต)	- ให้ความรู้และคำปรึกษาการรักษาสุขภาพแก่เด็ก

2. การศึกษากระบวนการและวิธีการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว

เทศบาลตำบลบ่อแฮ้วได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมหารือเรื่องการพัฒนาข้อเสนอ โครงการระดับจังหวัด ทำให้โรงเรียนเขลางค์นครกลับมาพิจารณาสภาพปัญหาของโรงเรียน พบว่า นักเรียนที่ลาออกกลางคันในปีการศึกษา 2555 มีจำนวน 45 คน จากนักเรียนทั้งหมด 1,701 คน ทำให้ทางโรงเรียนสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการพัฒนาหน่วยจัดการดูแลรายกรณี (Case Management Unit : CMU) เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสนอกระบบการศึกษาและเด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษา จังหวัดลำปาง ร่วมกับเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อร่วมกันดำเนินโครงการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสนอกระบบและเด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษาในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว ดังนี้

1. ประชุมวางแผนการดำเนินงานและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานของทั้งสองหน่วยงาน
2. สํารวจกลุ่มเป้าหมาย นำมาเสนอในที่ประชุมเพื่อคัดเลือกเด็กเข้าร่วมโครงการฯ โดยใช้ข้อมูลเบื้องต้นของทาง โรงเรียน จากการประเมินความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยโปรแกรม SDQ (The Strengths

and Difficulties Questionnaire) (Goodman, 1997) ทำให้กลุ่มเด็กที่เข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในโรงเรียน ที่ประชุม จึงมีมติให้สถานศึกษาเป็นผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้เด็กและผู้ปกครองเกิดความไว้วางใจ และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานด้วยความเต็มใจ และครูยังสามารถสังเกต ติดตามเด็กได้อย่างสม่ำเสมอ

โรงเรียนเขลางค์นคร : กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ของเทศบาลตำบลบ่อแฮ้วเพื่อเข้าร่วมโครงการฯ ทำให้ได้เด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษาเข้าร่วม ทั้งหมด 10 ราย คือ กลุ่มเด็กที่มีพฤติกรรมเกรี้ยวกราด จำนวน 4 ราย กลุ่มเด็กเสี่ยงยาเสพติด จำนวน 3 ราย กลุ่มเด็กติดเกม จำนวน 2 ราย กลุ่มเด็กชู้สาว จำนวน 1 ราย นอกจากนั้นยังนำเด็กที่มีแนวโน้มเสี่ยง จำนวน 35 คนเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโครงการฯ อีกด้วยเพื่อป้องกันและลดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่จะเกิดในโรงเรียน

กระบวนการและวิธีการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ดังนี้

1. ประชุมคณะกรรมการ โครงการฯ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำโครงการฯ
2. ประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองและกลุ่มเป้าหมายรับทราบการเข้าร่วมโครงการฯ พுகุย สอบถาม ความสนใจ ความชอบ และสร้างความเข้าใจที่ดีให้กับนักเรียน
3. คณะกรรมการ โครงการฯ ติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเป้าหมายเป็นระยะหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม
4. ประชุมคณะกรรมการ โครงการฯ เพื่อออกแบบและวางแผนการดำเนินกิจกรรม
5. ขอความร่วมมือเทศบาลตำบลบ่อแฮ้วประสานชุมชนช่วยสอดส่องดูแลเด็กในชุมชน ติดต่อหน่วยงานภายนอกเพื่อเข้าศึกษาดูงาน รวมทั้งเชิญโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเข้ามาตรวจสอบสุขภาพ และให้ความรู้ที่โรงเรียน ให้คำปรึกษาเรื่องสุขภาพและสนับสนุนงบประมาณให้กับโรงเรียนเขลางค์นคร
6. นำกลุ่มเป้าหมายทัศนศึกษาทัศนสถานบำบัดลำปาง
7. ขอความช่วยเหลือจากเพื่อนในห้องเรียนให้ช่วยดูแลเรื่องการเรียนรู้และการทำงาน
8. ติดตาม ประเมินผลเป็นระยะ เพื่อช่วยกันแก้ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน

ผลการดำเนินการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

กิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ เรียนเสริมทักษะหลังเลิกเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรับผิดชอบต่อการเรียน ตั้งใจเรียน สนใจการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ขึ้นคิด 0 น้อยลง หลังจากเข้ากิจกรรม เมื่อสอบถามครูประจำวิชา พบว่า เด็กทำงานที่ได้รับมอบหมายส่งทุกครั้ง และทำงานส่งย้อนหลัง เมื่อไม่เข้าใจในหัวข้อใดก็ให้เพื่อนช่วยทำให้เด็กเรียนทันเพื่อน รวมทั้งกล้าที่จะแสดงออกหน้าชั้นเพิ่มขึ้น แล้วมีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน เมื่อสอบถามฝ่ายกิจการนักเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายโคตรเรียนน้อยลงและมาเรียนสม่ำเสมอ โดยติดตามจากแบบรายงานการเข้าเรียนของนักเรียน พฤติกรรมเด็กเปลี่ยนไปในทางที่ดี

การส่งเสริมการเล่นกีฬา ทำให้นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง มีทักษะในการเล่นกีฬา มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา นักเรียนรู้จักเคารพผู้อื่น เมื่อกระทบกระทั่งกันก็รู้จักขอโทษและให้อภัย ลดการทะเลาะวิวาท เป็นการฝึกให้เด็กปฏิบัติตามระเบียบการแข่งขันนำไปสู่การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม โดยคณะกรรมการ โครงการฯ ได้ติดตามพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมายไปยังผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองเข้าใจเด็กมากยิ่งขึ้น มีเวลาให้ลูกมากขึ้น เอาใจใส่ดูแลลูกมากขึ้น กล้าแสดงความรักกับลูก กอดลูก หอมลูก และให้ความร่วมมือกับครูและโรงเรียนดีขึ้น

ตารางที่ 2 แสดงหน่วยงานภาคีที่สนับสนุนกระบวนการและวิธีการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว

หน่วยงาน	การสนับสนุน
1. ศูนย์ฝึกค่ายประจักษ์ฯ อำเภอท่าวาฬ จังหวัดลำปาง	- เข้าค่ายบำบัด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
2. ทักษสถานบำบัดพิเศษลำปาง	- ให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของชีวิตผู้ต้องขัง
3. ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 5	- เป็นวิทยากรให้ความรู้เรื่องกฎหมาย

การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นครและเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว เริ่มจากการเข้าร่วมประชุม โครงการพัฒนาหน่วยจัดการดูแลรายกรณี (Case Management Unit : CMU) เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสนอกระบบการศึกษา และเด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษาร่วมกับจังหวัดลำปาง นำไปสู่การพิจารณาสภาพปัญหาของพื้นที่ และร่วมกันแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือจากภาคีทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชนในการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นครและเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว มีกระบวนการและวิธีการในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาอย่างมีลำดับเป็นขั้นเป็นตอนอย่างชัดเจน และได้รับความร่วมมือจากโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการร่วมกันแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen; & Uphoff, 1981) ที่กล่าวถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาร่วมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

2. จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นคร ซึ่งทำงานร่วมกับโรงเรียนปงแสนทองวิทยา มีการประชุมหารือการดำเนินงานระดับพื้นที่ร่วมกัน แต่งตั้งคณะทำงานทั้งสองหน่วยงาน และได้กำหนดขอบเขตการดำเนินงานโดยโรงเรียนปงแสนทองวิทยารับผิดชอบดูแลช่วยเหลือเด็กเสี่ยงในระบบการศึกษา ส่วนเทศบาลเมืองเขลางค์นครรับผิดชอบดูแลเด็กด้อยโอกาสนอกระบบการศึกษา เป็นการกำหนดบทบาทการดำเนินงานกันอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลบ่อแฮ้วและโรงเรียนเขลางค์นครได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งมีบุคลากรของทั้ง 2 หน่วยงาน มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกัน สอดคล้องกับกระบวนการของการมีส่วนร่วม ในลักษณะที่เป็นพลวัต มีกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงเกี่ยวกับการวางแผนและร่วมวางแผนกิจกรรม (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552)

3. จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนมีทั้งเครือข่ายภาครัฐ คือ ศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมืองลำปาง ศูนย์ฝึกค่ายประตู่ผา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ทัศนสถานบำบัดพิเศษลำปาง ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 5 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต) สถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนเขลางค์นคร โรงเรียนปงแสนทองวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภาคเอกชน คือ ศิษย์เก่าโรงเรียนปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ และองค์กรท้องถิ่น คือเทศบาลเมืองเขลางค์นครและเทศบาลบ่อแฮ้วที่สนับสนุนกระบวนการและวิธีการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน สอดคล้องกับ (ประเวศ วะสี และคณะ, 2543; อ้างถึงใน เบญจวรรณ บุญรัตน์, 2546: 11) ที่กล่าวถึง ความร่วมมือระหว่างภาคีว่าเป็นการประสานงานความคิดและความร่วมมือระหว่างทุกหน่วยงานของสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติ และแนวคิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ อบต. ที่กล่าวถึง ความสำเร็จของ อบต. คือ ต้องไม่ทำงานโดดเดี่ยวเฉพาะ อบต. อบต.ต้องทำงานร่วมกับชุมชน (ประเวศ วะสี, 2551: 7)

4. จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยใช้แผนปฏิบัติการเพื่อดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดและกำหนดกิจกรรมอย่างชัดเจน คือ กิจกรรมอบรมทักษะชีวิต กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพตามความถนัดนั้น สอดคล้องกับ (เมืองทอง เขมมณี, 2535; อ้างถึงใน เจียมจิต แสงวงศ์, 2553) ที่กล่าวถึงการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์โดยใช้วิธีการ กระบวนการหรือกิจกรรมใด ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่บุคคลอย่างมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความรู้ เจตคติ ทักษะในทิศทางที่พึงตามความต้องการขององค์กรหรือสังคม และผลการดำเนินงานในกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ทางคณะทำงานประสานครูศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองลำปาง พื้นที่ตำบลพระบาท เพื่อสอนหนังสือให้เด็ก ทำให้เด็กเห็นความสำคัญ

ของการศึกษาควบคู่ไปกับทักษะชีวิตจนสุดท้ายเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษาโดยสมัครใจ สอดคล้องกับ (Dvv international, 2011) ที่กล่าวถึง การศึกษามีความสำคัญกับทุกเพศทุกวัยโดยไม่จำกัดอายุ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง การศึกษาเป็นตัวช่วยเพิ่มความรู้ ทักษะในการทำงาน และการเรียนรู้ของเยาวชน เป็นการดึงเยาวชนให้ออกห่างจากอบายมุข ความรุนแรงและเป็นช่องทางในการสื่อสารหาความรู้ร่วมกัน โดยไม่จำเป็นต้องไปเรียนที่โรงเรียน หากที่บ้านหรือในพื้นที่มีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตก็จะช่วยตอบ โจทย์ด้านการศึกษาให้แก่เยาวชนได้ เช่นเดียวกับโรงเรียนเขลางค์นครที่จัดกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ ส่งเสริมการเล่นกีฬาเพื่อป้องกันและลดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน สอดคล้องกับผลการอภิปรายของ (สมคิด กอมนิ และคณะ, 2549) ที่กล่าวถึงนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านอารมณ์มักจะส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนั้นโรงเรียนควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนา ศักยภาพให้นักเรียนเหล่านี้สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและสังคม พร้อมทั้งอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. กระบวนการและวิธีการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นครดำเนินการจัดกระบวนการและวิธีการโดยใช้แผนกิจกรรมของเทศบาลพร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน ทำให้เห็นถึงการทำงานโดยผ่าน โครงสร้างส่วนราชการเป็นสิ่งที่ดีและความสะดวกในการทำงาน ดังนั้นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดให้เป็นนโยบายของท้องถิ่น เพื่อจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการทำงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นของชุมชน ตำบลอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นอย่างถูกต้องสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ควรทำการศึกษากระบวนการและวิธีการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาให้กับท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คัมภีร์ วชิรเชื่อนขันธุ์. (2556). *เด็กไทยในวังวนความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
เจียมจิต แสงวงศ์. (2553). *การปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเชิงชุมราษฎร์นุกูล อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร*. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

ดวงรักษ์ นวสมบัติ และคณะ. (2552). *ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตเทศบาลเมืองพิจิตร อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: เอ.พี. กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์.
- เบญจวรรณ บุญรัตน์. (2546). *ความร่วมมือของชุมชนในการจัดการสวนสมเด็จพระเจ้า 90 อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*. ค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี. (2551). *ยุทธศาสตร์ อบต. จุดเปลี่ยนประเทศไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ภาคิน หนูฟู. (2552). *กระบวนการปรับตัวพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก.
- ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนล้านนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. (2557). *สรุปสภาวะการณ์ เด็กและเยาวชนภาคเหนือ ปี 2556*. ลำปาง: หจก.ลำปางบรรณาธิกรณพิมพ์.
- สถาบันรามจิตติ. (2554). *ชีวิตเสี่ยงของเด็กไทย ใน เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม 2*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 46.
- สุรีย์พร แซ่เอี้ยบ และคณะ. (2561). การเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านจิตสาธารณะในสังคมไทย ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(38), 1-14.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.). (2554). *แนวทางสนับสนุนจังหวัด ตามแผนปฏิรูปประเทศไทย ด้านการศึกษา ปี 2554 โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กด้อยโอกาสนอกกระบวนการศึกษา และเด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษาในระดับท้องถิ่น*. จาก <http://www.phuketcity.org/manual/5.pdf>
- สมคิด กอมนิ และคณะ. (2549). การศึกษาผลการประเมินพฤติกรรมตนเอง(SDQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายมัธยม). *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 1(1), 89-95.
- อมรวิรัช นาคทรพร. (2551). จากนโยบายมหภาคถึงการขับเคลื่อนท้องถิ่น. *วารสารประชาคมวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)*. 81.
- Cohen, John M. and Uphoff. (1980). *Norman Participation's Place in Rural Development ; Seeking Clarity through Specificity*. World Development. p.219-22.
- Dvv international. (2011). Adult Education And Development. *Journal Adult Education*, 31.
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. p.581-586. จาก <http://www.sdqinfo.com/a0.html>

*****